

OKUL MÜDÜRLERİNİN MUHAKKİKLİK GÖREVİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: BAĞCILAR, BAKIRKÖY, BAŞAKŞEHİR, ESENLER VE ZEYTİNBURNU ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

Marmara Üniversitesi

asirin@marmara.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-1582-0493>

Selahattin DAL

İstanbul Aydın Üniversitesi

selahattindal@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9205-9258>

ÖZ

Bu araştırma, muhakkiklik yapan okul müdürlerinin konuya ilişkin görüşlerini değerlendirmeyi hedefleyen ve içerik analizi yönteminin benimsendiği nitel bir çalışmadır. Araştırmanın kapsamını 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu ilçelerinde görev yapan ve kendilerine muhakkiklik görevi verilmiş okul müdürleri, çalışma grubunu ise görüşmeyi kabul eden 24 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmada, okul müdürleriyle yüz yüze görüşülerek ses kaydı yöntemiyle veriler alınmış ve aynen yazıya geçirilmiştir. Görüşmede açık uçlu dokuz soru yöneltilmiş, verilen cevaplar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, ortaya çıkan görüşler frekans değerlerine göre sıralanmış ve katılımcı görüşlerinden örnekler verilerek yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul müdürleri, şikâyetin Olur'a tam yansımaması, şikâyetçi/tanığın ifade vermek istememesi veya şikâyetçiye ulaşamama, hakkında soruşturma yürütülenlerin muhakkike karşı olumsuz tavırlarının olması, mevzuatın açık net ve açıklayıcı olmaması, soruşturma işinin çok fazla zaman alması, rapor yazımında hukuki dilin kullanılmasında yetersiz olmaları ve meslektaşlarını soruşturmanın zor olması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Okul müdürleri, muhakkiklere ödenek verilmesi, uzmanlık gerektiren soruşturmaların okul müdürlerine verilmemesi ve muhakkiklik yapan okul müdürlerine ilçedeki komisyonlarda görev verilmeyerek muafiyetler sunulması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: *Muhakkik, Okul Müdürü, Disiplin, Disiplin Soruşturması, İnceleme.*

A RESEARCH ON THE VIEWS OF SCHOOL PRINCIPALS REGARDING INSPECTORSHIP DUTIES: THE EXAMPLES OF BAĞCILAR, BAKIRKÖY, BAŞAKŞEHİR, ESENLER AND ZEYTİNBURNU DISTRICTS

ABSTRACT

This is a qualitative research study which adopts the content analysis method and aims to evaluate the views of school principals who are also investigators on the practice of investigations. The scope of the study is comprised of school principals who were given the duty of inspectorship and were employed in following districts of İstanbul during the 2018-2019 Education Year: Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler and Zeytinburnu. The working group consists of 24 school principals who agreed to have an interview. In the study, the data were collected through face-to-face interviews which were recorded by a tape recorder and transcribed verbatim. In the interviews, 9 open-ended questions were asked, the responses were evaluated through the content analysis method, the views of participants were then sorted based on frequency, and the data were interpreted by presenting examples from the participants' responses. The results of the study demonstrate that school principals face such hardships as complaints not being fully reflected in investigation approvals, plaintiffs' or witnesses' reluctance to testify, inability to contact plaintiffs, negative attitudes of those under investigation toward the investigator, the unclear and ambiguous nature of regulations, the long-lasting characteristic of investigations, school principals' inadequacy in using legal jargon while writing reports, and the difficult nature of conducting investigations on their own colleagues. The school principals put forward such suggestions as the following: granting subsidies for investigators, not assigning investigations that require specialty to school principals, easing the workload of school principals who are also investigators by exempting them from district commission duties.

Keywords: *Investigator, School Principal, Discipline, Disciplinary Investigation, Inspection.*

GİRİŞ

Okullarda verilen eğitim bir kamu hizmetidir ve her örgüt yapısında olduğu gibi eğitim örgütünde de hizmetlerin kaliteli oluşu, seviyesi ve uygulanabilirliği bazı sınırlamalara ve şartlara bağlıdır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. Maddesinde şöyle yer alır: “Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.” 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 56. maddesinde de Anayasanın yukarıda değindiğimiz ilgili maddesi çerçevesinde, “Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur” denilerek eğitim hizmetinin kapsamı temellendirilmektedir. Bir kamu kurumu olan okullardaki işleyiş bir nevi bir örgütün işleyişi gibidir ve bu örgütün çalışması ve varlığını devam ettirmesi için bazı normlar geliştirilmiştir. Bu itibarla kamu hizmetlerinde bulunan kurum amirleri ve çalışanlarının görevlerini anayasa, kanun ve yönetmeliklerdeki kurallar çerçevesinde sürdürmeleri esastır. Bu esaslarda bir aksama varsa bununla ilgili önleyici çalışmalar yapmak, kurumun düzenini bozucu durumlara fırsat vermemek için tedbir almak gerekir (Karaman, 1997). Örgütün düzenini bozacak problemlerin tespiti ile ihmal, kasıt ve kabahati olanların birtakım yaptırımlarla karşı karşıya bırakılmaları yapılacak inceleme-soruşturma çalışmalarıyla mümkün olmaktadır. Esasında inceleme-soruşturma vazifesi müfettişlerde olmakla beraber, müfettiş sayısındaki yetersizlikler ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın olayları yerinde çözme anlayışından hareketle okul müdürlerine de inceleme-soruşturma görevi verilmektedir.

Okul müdürü kavramı, Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde şöyle tanımlanır: “Türk milli eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda okulun amaçlarını gerçekleştirmek üzere tüm kaynakların etkili ve verimli kullanımından, ekip ruhu anlayışıyla yönetiminden ve temsilinden birinci derecede sorumlu eğitim ve öğretim lideridir.” Bu tanıma bakıldığında okul müdürlerinin; okulda sevgi saygı ortamı oluşturma, güvenlik önlemleri alma, personelin özlük haklarını takip etme, fiziki ortamı eğitim öğretim için hazır hale getirme, öğretmenleri

izleme, değerlendirme, rehberlik yapma, stratejik plan hazırlama ve uygulama, sektörle işbirliği yapma gibi oldukça geniş bir alanda sorumluluk sahibi oldukları görülmektedir. Bunun yanında MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 78. maddesindeki okul müdürlerinin görevleri arasında yer alan, “Görev tanımındaki diğer görevleri de yapar” ifadesi yasal dayanak alınarak okul müdürlerine Milli Eğitim Müdürlüklerinin teklifi ve atamaya yetkili amirler olan vali ve kaymakamların onayıyla inceleme-soruşturma görevleri verilmektedir.

İnceleme-soruşturma alanında profesyonel bir eğitim almayan okul müdürlerinin inceleme-soruşturmaları sağlam bir yasal zemine oturtmalarının zor olacağı, iş yüklerinin fazla oluşundan kaynaklı zaman problemi yaşayacakları, soruşturmasını yaptıkları, aynı çevrede birlikte çalıştıkları meslektaşlarıyla problem yaşayacakları düşünülmektedir. Yukarıdaki açıklamalar bağlamında bu araştırmanın problemi, ‘okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşlerinin ve süreçte yaşadıkları sorunların neler olduğu’dur. Belirlenen problem çerçevesinde araştırmanın amacı, ‘muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin bu konudaki görüşlerini öğrenmek, karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak’tır. Bu amacı gerçekleştirmek için şu sorulara cevap aranmıştır:

- Muhakkik olarak görevlendirildiğiniz inceleme-soruşturma içeriğinin Olur’a aktarılma şekli ve dili yönünden karşılaştığınız problemler nelerdir?
- İnceleme-soruşturma yapacağınız konu ile ilgili hazırlık ve planınızın uygulamaya geçirilmesi sürecinde karşılaştığınız problemler nelerdir?
- İnceleme-soruşturmalarda ifade alma sürecinde karşılaştığınız problemler nelerdir?
- Soruşturma sürecinde bilgi, belge ve delillere ulaşma aşamasında karşılaştığınız problemler nelerdir?
- İnceleme-soruşturma yaptığınız konuların karşılığını mevzuatta bulabiliyor musunuz, aksi durumlarda neler yapıyorsunuz, bu hususta önerileriniz nelerdir?
- Soruşturmanın tamamlanması ve rapor sürecinde karşılaştığınız problemler nelerdir?
- İnceleme-soruşturma görevinin okul müdürlerine verilmesi konusunda neler düşünüyorsunuz?
- İnceleme-soruşturma konusunda eğitim aldınız mı? Kendinizi bu alanda yeterli görüyor musunuz?
- İhtiyaç duyduğunuzda yardım için kim ya da nelere başvuruyorsunuz?
- İnceleme-soruşturma süreci hakkında genel olarak çözüm önerileriniz nelerdir?

Okul müdürlerinin muhakkiklik görevleri ile ilgili görüşlerinin ve süreçte karşılaştıkları sorunların tespitinin, analiz edilip yorumlanmasının ve gerektiğinde önerilerde bulunmanın muhakkiklik çalışmalarının iyileştirilmesi açısından etkili olacağı düşünülmekte, bu alanda çalışan araştırmacı ve muhakkiklere kaynak sağlama hedeflenmekte, bu sebeple de bu araştırma önemli görülmektedir.

Müfettişlerin inceleme-soruşturma görevleriyle ilgili karşılaştıkları sorunları inceleyen çeşitli çalışmalar olmasına rağmen doğrudan okul müdürlerinin muhakkiklik görevleriyle ilgili yapılan çalışma sayısı oldukça azdır. Bu araştırma, bu alandaki eksikliği giderme açısından da önemli görülmektedir.

İNCELEME-SORUŞTURMA VE ÖN İNCELEME İŞLEMİNİN ANLAMI, MAHİYETİ

Her kamu kuruluşunda olduğu gibi MEB bünyesindeki okullarda da zaman zaman kasten veya sehven kural ihlalleri gerçekleşmekte, okullardaki kamu personelinin ‘suç’ kategorisinde eylemlerde bulunduğu görülebilmektedir. Bu tür durumlarda muhakkiklik görevi devreye girmekte ve gerekli tahkikat başlatılmaktadır. Bu minvalde inceleme, “Yetkili makam veya mercilerin onay ve emirleri üzerine ihbara veya şikâyete konu olan hususların, görevliler tarafından açıklığa kavuşturulması çalışmalarıdır.” (MEB, 2007). Aynı bağlamda “soruşturma” kelimesi ise Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğü (2005)’nde “Soruşturmak işi, herhangi bir konuda ilgili kişilere soru yöneltilerek bilgi toplama işi, sormaca, tetkik, tahkik, anket, bir idari veya adli makâmın yönettiği inceleme, tahkikat, herhangi bir konuyla ilgili durum veya tutumu belirlemek için düzenlenmiş ayrıntılı kapsamlı soru dizisi” şeklinde yer bulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı’nın Disiplin Amirleri ve Muhakkikler için oluşturduğu soruşturma rehberinde

soruşturma tanımı iki ayrı yönden aktarılmıştır. Bunların biri, ‘disiplin yönünden soruşturma’, diğeri ise ‘adli yönden soruşturma’dır. Disiplin yönünden soruşturma, “İhbar veya şikâyete bağlı olarak devlet memurları hakkında ilgili disiplin hükümlerine göre idari merciler tarafından yapılan işlemler” şeklinde, adli yönden soruşturma ise, “Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetlerle ilgili isnatların öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadarki süreçte yapılan işlemler” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2007). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere en genel anlamıyla soruşturma, kamu işlerinin yürütülmesi sırasında bir ihlal olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yetkili mercilerce, bilgi, belge ve delillerin toplanıp bunları tahkik etme şeklinde gerçekleşen faaliyettir (Ercan, 2008). Kamu görevlileri yasalarla belirlenen birtakım yetki ve haklara sahip olduklarından herhangi bir adli suç ile suçlandıklarında, kamu görevlisi olmayanlardan farklı birtakım kanuni hükümlere tabi tutulurlar. Anayasanın 129. maddesi son fıkrasında, “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idarî merciin iznine bağlıdır” şeklinde yer alan özel hüküm, 657 Devlet Memurları Kanunu’nun 24. maddesinde de, “Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir” şeklinde yer bulmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da kamu görevlileri hakkında adli işlem yapılabilmesi için yetkili makamlar tarafından verilecek izne bağlı olarak ön inceleme yapılmaktadır (MEB, 2006). Yapılan ön inceleme sonrasında muhakkiklerin tekliflerine göre yetkili merciler kamu görevlisi hakkında soruşturma yapılması ya da yapılmaması yönünde bir karar vermektedir.

Kanaatimizce bu noktada inceleme ve soruşturma işleminin ön inceleme ve idari soruşturmaya olan farkına da değinmekte fayda vardır. Ön inceleme, “Yetkili merci tarafından 4483 sayılı Kanunda belirtilen usul ve esaslar dahilinde yapılan/yaptırılan ve hakkında soruşturma açılmasına izin verilmesi veya verilmemesinin teklif edildiği inceleme ve soruşturma çalışmalarının bütünüdür” (MEB, 2007). Ön inceleme, ön araştırma şeklinde de ifade edilebilecek, devlet memurlarının işledikleri düşünülen suçlarla ilgili yetkili makamlarca görevlendirilen kişiler tarafından yapılan özel bir ön araştırma şekli olarak da tarif edilebilir (Arıca, 2000). İdari soruşturma, diğer bir ifadeyle disiplin soruşturması ise, “Devlet memurlarının mevzuata aykırı davranış ve eylemlerinin öğrenilmesinden sonra yetkili merciler tarafından ilgili hakkında yürütülen iş ve işlemlerin tümüdür” (MEB, 2007). İdari/disiplin soruşturmalarının kapsamı, kamu görev ve hizmetlerinin mevzuat hükümlerine göre yapılıp yapılmaması noktasındadır. Bu kapsamda yapılacak inceleme-soruşturmalarda nelerin suç ya da kusur kapsamında değerlendirileceği 657 sayılı DMK’nın 125. maddesinde belirtilmiş ve bu suçlar kapsamında verilebilecek cezalar da açıklanmıştır. Ön inceleme ise memurun görevlerinden kaynaklı suçlar hakkında adli makamlarca yargılanmasına izin verilip verilmeyeceğiyle ilgili bir tahkikattır (Taymaz, 2002). Ön incelemelerde 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun’a göre işlem yapılmaktadır.

MUHAKKİK KAVRAMI VE MUHAKKİKLERİN GÖREV VE YETKİLERİ

Muhakkik, Arapça bir fiilden türeyen isim olup, gerçeği araştıran, (TDK, Türkçe Sözlük, 2005), tahkik eden, hakikati araştırıp ortaya çıkararak (Develioğlu, F. 2000), bir vaka ve halin sahil olup olmadığını araştıran kişi (Sami, Ş. 1998) anlamlarına gelmektedir. Terim anlamı itibariyle ise muhakkik, disiplin amirleri tarafından tahkikat yapmakla görevlendirilen memurdur (Karagöz, 2016). Muhakkik ve müfettişler çeşitli yasal düzenlemelerle kayıt altına alınan eğitim öğretim, kişi dokunulmazlığı, devlet hizmetlerindeki devamlılık gibi çeşitli işlerin denetleme ve sorumluluğunu yapmak üzere yetkili mercilerce görevlendirilirler. Anayasa’nın 42. maddesinde eğitimin devletin gözetim ve denetimi altında yapılabileceği, yine 129. maddesinde disiplin suçu işleyenler hakkında soruşturma açılacağı ve soruşturma yapılmadan kimseye ceza verilemeyeceği gibi hususlar güvence altına alınmıştır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda da eğitim öğretim hizmetlerinin devlet adına Millî Eğitim Bakanlığı’nın gözetim ve denetiminde yapılacağı belirtilmiştir. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde anayasada, kanun ve yönetmeliklerde çeşitli işlemlerle ilgili devlet eliyle denetimlerin yapılacağı açıklanmıştır. Denetimlerin kimler tarafından yapılacağı ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü’nün 8. maddesi bize yol gösterici niteliktedir. Bu maddede müfettişlerin bakan adına bakanlık teşkilatı ve alt kademelerinde yürütülen her türlü faaliyetle ilgili inceleme-soruşturma ve denetim işini yapabilecekleri

kayıt altına alınmıştır. Denetim vazifesi, bu tüzüğe göre müfettişlere verilmekle birlikte Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 29/01/2008 tarihinde müsteşarlık makamına gönderdiği yazıda, "Uzmanlık gerektirmeyen inceleme, disiplin soruşturması ile ön inceleme iş ve işlemlerin mahallinde disiplin amirlerince veya muhakkik görevlendirilerek yürütülmesi ve sonuçlandırılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir" denilerek, muhakkik vasfıyla okul müdürlerine de verildiği görülmektedir. Okul müdürleri bu yasal dayanaklar çerçevesinde atamaya yetkili amirleri tarafından soruşturma ve ön incelemelerde muhakkik olarak görevlendirilmektedir.

Yukarıdaki yasal düzenlemeler uyarınca bir muhakkik, "Kendisini görevlendiren makamın tüm yetkileri ve müfettişlik yetkilerini kullanarak hakkında ön inceleme yapılacak memurun ifadesini almak, mevzuyla alakalı bilgi ve belgeleri toplamak, soruşturma izninin verilmesine/verilmemesine ilişkin görüş belirterek ön inceleme raporu düzenleyerek, durumu izin vermeye yetkili merciye sunmakla mükelleftir. Ancak bir muhakkik, soruşturma için gideceği yerleri ve yapacağı işleri açıklayamaz, personel ya da yönetimin yaptığı işe karışamaz, inceledikleri evraklara açıklama getiremez, eklemeye, düzeltmede bulunamaz, gizliliğe aykırı davranamaz, sonuçları hiçbir koşulda yetkililer dışında kimseye açıklayamaz. Soruşturma yaptığı kişilerle alışveriş-hediyeleşme gibi iletişim kuramaz, personelin hizmet ve ikramlarını kabul edemez. Üzerinde taşıdığı görevin ve sıfatın saygınlığına yakışmayacak fiil ve davranışlarda bulunamaz. İnceleme esnasında evrak, defter, bilgi ve belgeleri başkasına inceleyemez, resmi evrakları ait olduğu kurum dışına çıkaramaz, belgelerdeki resmi beyanlar dışında kanaat belirtmez" (MEB, 2008). Bunların yanında muhakkik, görevin sorumluluklarına uygun şekilde konuşma ve tavırlarında özenli olmalı, randevularına riayet etmeli ve nezaketiyle de muhatapları üzerinde olumlu bir etki yaratmalıdır.

ÖN İNCELEME VE DİSİPLİN SORUŞTURMASININ YÜRÜTÜLMESİ

Soruşturmanın yürütülmesi, genel olarak soruşturma hazırlığı, delil toplanması ve değerlendirilmesi, bilirkişi görevlendirilmesi, ifadelerin alınması, değerlendirme ve sonuç çıkarma, belgelerin tasnifi, soruşturma raporunun yazılması, raporun ilgili makama sunulması safhalarını kapsar (MEB, 2008). Disiplin soruşturması ve ön incelemelerde soruşturmacının/incelemececinin alanında yetkin kişilerden seçilmesi çok önemlidir. Bununla birlikte soruşturmayı yürütecek kişiler ne kadar alanında iyi olsalar da her inceleme-soruşturmanın kendine has dinamikleri olacağı ön bilgisinden hareketle, yapacakları çalışma öncesinde ciddi bir planlama yapmak zorundadırlar (MEB, 2006). İnceleme ve soruşturmanın sağlıklı bir sonuca ulaşabilmesi için söz konusu ön inceleme-soruşturma emrinin konusu incelenerek bu hususun suç sayılıp sayılmadığı, suç ise hangi mevzuata göre soruşturulacağı belirlenmelidir (Taymaz, 2002). İnceleme-soruşturmalar da asıl amaç, işleyişin mevzuata uygun yürümesi ve olabilecek en erken zamanda soruşturmanın bitirilmesidir (Arıca, 2000). Bununla beraber her ne kadar inceleme-soruşturuların en erken şekilde bitirilmesi amacıyla planlamalar yapılsa da dosyanın içeriği, kendine has özellikleri ve muhakkiklerin diğer işlerinden kaynaklı gecikmeler de yaşanabilmektedir.

İnceleme-soruşturma ya da ön inceleme işlemleri muhakkik/müfettişlere yetkili makamlar tarafından verilen emirle başlar. Emirler, içlerinde iddia konusu eylem/eylemler, şikâyet veya ihbar içerikli ve yine bunlara bağlı ileride oluşabilecek durumları barındırır (Başköy, 2000). İnceleme-soruşturma emrinde yer alan iddiaların sübut bulması ya da bulmaması şahısların ifadelerinin yanında elde edilen belge ve diğer delillerin sağlamlığına bağlıdır. Belge toplamaya kaybolma ihtimali olanların teminiyle başlanmalıdır. Somut delillere öncelik verilmeli, soruşturmanın ilerleyen düzeylerinde yapılacak küçük değerlendirmelerle belgelerin gözden geçirilmesi sağlanmalıdır (MEB, 2006). Ünal (2006)'a göre muhakkik/müfettişin amacı, olayı doğrulamak değil, gerçeğe ulaşmaktır ve bu sebeple ulaştığı bütün belgelerin toplanması gerekir. Belgelerin toplanmasında itham edilenlerin aleyhinde olanlar kadar lehinde olan belgelerin toplanmasına da aynı derecede ehemmiyet verilmelidir.

İnceleme-soruşturma emrinde belirtilen hususların açıklığa kavuşturulması adına şikâyetçi, muhbir, tanıklar ve itham edilenler tek tek dinlenerek bir sonuca ulaşmaya çalışılır. İfadeler sözlü olarak sorulara verilen cevapların yazılması şeklinde alınabileceği gibi, yazılı sorular verilerek yazılı cevap alma şeklinde de alınabilir. İtham edilen kişiye hakkındaki bütün iddialar maddeler halinde sorularak vereceği tüm cevaplar ayrıntılı bir şekilde yazılır ve sunacağı deliller alınarak raporda değerlendirilir. İfade

tutanaklarında cevaplar satır aralığı bırakmadan, bütün halinde yazılır, soruşturmacılar ve ifade verenler tarafından imzalanır, birden fazla sayfa sürmesi halinde de her bir sayfası ilgililer tarafından paraflanır (MEB, 2006). Soruşturma esnasında yöneltilen sorular, açık ve anlaşılır olmalı, zaman ve mekân unsurlarına önem verilip hataların düzeltilmesine soruşturma esnasında kalkışılmamalı, tartışmaya girilmemelidir. İfadeler yazılı olarak alınmalı ya da ifade zaptı yapılmalıdır (Karagöz, 2016). İfadelerin alınması sırasında ifade verenlerle yaşanacak bir zıtlaşma beraberinde reddi muhakkik talebini de getireceğinden, bu hususa özellikle dikkat edilmeli, kendisine yardım edilmeye çalışılan kişilerin de en ufak bir menfaat çatışmasında muhakkiklerin aleyhine beyanda bulunabilecekleri unutulmamalıdır.

İnceleme-soruşturmalarda bilgi ve belgeler değerlendirilip sonuç beyan ederken muhakkiklerin konuyla ilgili bütün ayrıntıları ortaya çıkarması, hakkında iddia bulunan kişi ya da kurumla ilgili lehte ve aleyhte bütün belgeleri toplaması, gereksiz ayrıntılardan uzak durması, raporda konunun bütün boyutlarını açıklayarak eksik bir husus bırakmaması, kişisel duygularını işe karıştırmadan olaylara yaklaşması, sebep sonuç ilişkilerini iyi anlatarak çelişkiye meydan vermeyecek biçimde, düzgün bir planlamayla sonucu aktarması gerekir (MEB, 2008). Ön incelemelerde incelemecinin bütün bilgi ve belgeleri toparlayıp analiz ettikten sonra, "... hakkında soruşturma izni verilmesinin uygun olacağı" veya "... hakkında soruşturma izni verilmemesinin uygun olacağı" yönünde bir görüş belirtmesi gerekir (MEB, 2008). Muhakkiklerin bir görüş belirtmeden, 'takdir makamıdır' şeklinde bir ifade kullanması uygun değildir.

İnceleme-soruşturma raporlarının yazımıyla ilgili standart bir şekil bulunmamakla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun hazırlamış olduğu İnceleme-Soruşturma Rehberleri sayesinde herkes tarafından ortak kullanılan bir standart gelişmiş durumdadır. Buna göre inceleme-soruşturma raporları beş ana bölüm halinde düzenlenmektedir:

- Giriş,
- İnceleme-Soruşturmanın Konusu,
- Yapılan İnceleme ve Soruşturma Çalışmaları,
- Bilgi, Belge ve İfadelerin Değerlendirilmesi (Tahlil ve Münakaşa),
- Sonuç-Kanaat ve Teklif (MEB, 2008).

Ön incelemelerle ilgili standart bir rapor formatı olmamakla birlikte disiplin soruşturmasındakine benzer bir format kullanılabilir. Ön inceleme raporları:

- Giriş,
- İhbarcı ve Şikâyetçi,
- Yetkili Mercinin Öğrenme Tarihi,
- Suç Yeri ve Tarihi,
- Hakkında Ön İnceleme Yapılanlar,
- Ön İncelemenin Konusu,
- Yapılan Ön İnceleme Çalışmaları,
- Bilgi, Belge ve İfadelerin Değerlendirilmesi,
- Sonuç, Kanaat ve Teklif olmak üzere dokuz bölüm halinde yazılabilir (MEB, 2006).

Yazılan raporların üst makamlar tarafından incelenmesinde ortak bir formata göre yazılmış olması, raporun değerlendirilmesinde ve karar verilmesinde büyük kolaylık sağlayacaktır.

YÖNTEM

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin muhakkiklik sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik gerçekleştirilen bu araştırma, içerik analizi yönteminin kullanıldığı, verilerin görüşme tekniğiyle elde edildiği nitel bir çalışmadır. Araştırmada, muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin muhakkiklik süreci ile ilgili düşünceleri alınarak inceleme-soruşturma sürecinde karşılaşılan sorunlar belirlenmeye çalışıldığından, görüşme tekniğinin kullanılmasının uygun olacağına karar

verilmiştir. Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında görev yapmakta olan okul müdürleri oluşturmaktadır. Okul müdürlerinin sayıca fazlalığı ve her ilde görev yapıyor olmaları örneklem belirlemeyi gerektirmiştir. Araştırmanın örneklemine İstanbul ilinin beş ilçesinde (Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu) daha önce muhakkiklik görevi yapmış olan toplam yirmi dört okul müdürü oluşturmuştur. Araştırmada, veri toplama amacıyla geliştirilen “Okul Müdürlerinin Muhakkiklik Görevine İlişkin Görüşlerini Belirleme Görüşme Formu” kullanılmıştır. Form geliştirilmeden önce literatür taraması yapılarak muhtemel görüşme soruları belirlenmiş, ardından konu ile ilgili uzman görüşü alınarak form oluşturulmuştur. Görüşme formunun pilot uygulaması araştırmaya dahil edilmeyen beş okul müdürü üzerinde gerçekleştirilmiş, uygulama sonunda veri toplama aracında anlaşılamayan veya karışıklık oluşturabilecek soru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmenin gerçekleştirilebilmesi için gereken izinler İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınmıştır. Veri toplama aracı, demografik bilgileri öğrenmeyi amaçlayan katılımcı bilgileri bölümü dışında, toplam dokuz sorudan oluşmaktadır. Sorular bir inceleme-soruşturma dosyasının yürütüldüğü süreçte uygulanan aşamaların sıralaması dikkate alınarak düzenlenmiştir. Görüşme formundaki sorular okul müdürlerinin muhakkiklik sürecinin hazırlık, uygulama, rapor, sonuç gibi tüm aşamalarında karşılaştıkları problemleri ve çözüm için önerilerini belirlemeye yönelik olarak tanımlanmıştır. Geliştirilen veri toplama aracıyla okul müdürlerinin muhakkiklik göreviyle ilgili neleri sorun olarak değerlendirdikleri tespit edilmeye çalışılırken, mevcut duruma etki eden faktörlerin belirlenebilmesi, iyileştirme çalışmaları açısından önemli görülmektedir. Görüşme yöntemi ile elde edilen nitel özellikteki veriler, içerik analizi yapılarak analiz edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular, örnekleme oluşturan okul müdürlerine sorulmuş, sorulara verilen cevaplar ses kaydı yöntemiyle kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden sonra ses kayıtları dinlenilerek söylenenler yazıya dökülmüştür. Verilerin analizi sürecinde soru soru çalışılmış, her bir soruya verilen cevaplar alt kategoriler oluşturularak gruplandırılmıştır. Elde edilen bulgular, bulgular bölümünde tablo halinde sunulmuş, tabloda yer alan alt kategorilerin karşısına frekansları yazılmıştır. Bulgular frekans bilgilerinin verilmesinden sonra yorumlanmış, alandaki diğer çalışmalarla karşılaştırılmış ve muhakkiklerin konuyla ilgili görüşlerinden alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

BULGULAR

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma içeriğinin Olur’a aktarılma şekli ve dili yönünden karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri, dile getirilme sıklıklarına göre aşağıda verilmiştir (Tablo 1). Bunlar içerisinde, ‘Şikâyetin Olur’a tam yansımaması, eksik yansımaması’, ‘Olur’u yazan kişinin şikâyeti kendi algıladığı şekilde tek yönlü olarak Olur’a aktarması/özetlemesi’ ve ‘Olur’daki anlam, şekil ve dil yanlışlıkları’, en çok ifade edilen sorunlardır.

Okul müdürlerinin bazıları şikâyet metinlerinin olduğu gibi Olur’a aktarılmasını gerektiğini düşünürken bazıları da Olur’u hazırlayanlar tarafından bir ayıklamanın ya da maddeleştirmenin yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Olur’ların içeriğinin şikâyeti tam yansıtmaması, açık ve net olmaması bulgusu Ayvaz’ın (2017) yürütmüş olduğu Okul Müdürlerinin Muhakkiklik Görevine İlişkin Görüşleri adlı yüksek lisans çalışmasında ortaya çıkan ‘muhakkiklerin emrin verildiği Olur’un içeriğinin açıklık/netlik sorunu’ ve yine Özmen ve Şahin’in (2010) araştırmasındaki, “Katılımcıların soruşturma görev emirlerinin alınması aşamasında karşılaştıkları sorunlardan birinin soruşturma Olur’larının iyi hazırlanmaması” olduğu bulgularıyla örtüşmektedir. Muhakkikler tarafından Olur’dan kaynaklı problemlerden birinin de, “Konusu suç olmayan hususlar için soruşturma Olur’u alınması” olduğu belirtilmiştir. Bu sorun Beyhan (2008)’in çalışmasında ortaya koyduğu isimsiz ve kamu yararı taşımayan dilekçelerin işleme konulması soruşturma Olur’larındaki en önemli sorun olduğu bulgusuyla benzerlik taşımaktadır. Öne çıkan şikâyetleri örnekleyen muhakkik görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Kimi zaman bir sayfalık bir şikâyet geliyor fakat bu şikâyet olura aktarılırken bir iki satırla aktarılıyor. Dolayısıyla orada sözü geçen mevzu bahis olan konuların bir kısmı olurda yer almayabiliyor. O da soruşturmanın selameti açısından bir eksiklik arz ediyor.”

“Yani idare bizden tam olarak ne istiyor, neyi araştırmamızı istiyor. Dilekçedeki bütün iddiaları mı araştıracamız ya da araştırmaya değer bir iddia mı değil mi o net belirtilmiyor, ektaki dilekçedeki iddiaların diye. O biraz sıkıntı oluyor. Orda ne istendiğinin Olur’da net olarak ifade edilmesi gerekiyor.”

“şikâyette iddianın şikâyete gerekçe olabilecek bir iddia olup olmadığının idarece araştırılmadan Olur alınmaması gerekir. şikâyet konusunun memurun ödev ve sorumlulukları yahut yasak fiilleri içerip içermediğinin ilgili makamca dikkate alınmadan Olur alınması muhakkiki zor durumda bırakıyor.”

Tablo 1: İnceleme-soruştırma içeriğinin Olur’a aktarılma şekli ve dili yönünden karşılaşılan problemlerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
şikâyetin Olur’a tam yansımaması, eksik yansımaması	11
Olur’u yazan kişinin şikâyeti kendi algıladığı şekilde tek yönlü olarak Olur’a aktarması/özetlemesi	6
Olur’daki anlam, şekil ve dil yanlışlıkları	6
İncelenecek hususların maddeleştirilmemesi/ayıklama yapılmaması	5
Problem yok	4
şikâyetteki isim ve olaylarla Olur’daki isim ve olayların farklı olması	3
Konusu suç olmayan hususlar için soruştırma Olur’u alınması	2
İlçedeki memurların yazı dili ve soruştırma bilgisi yönünden yetersiz olması	2

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruştırma yapacakları konu ile ilgili hazırlık ve planlarının uygulamaya geçirilmesi sürecinde karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri (en çok karşılaşılan problem):

- Okul müdürlüğünün iş yükü ile muhakkiklik görevinin getirdiği ek yükün yarattığı zaman problemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine bir kısmı zamanla ilgili olan diğer alt problemler Tablo 2’ de sunulmuştur. Hazırlık ve planının uygulamaya geçirilmesi sürecinde ifade edilen sorunların tamamında zaman kavramı geçmektedir. Zaman probleminin bu derece dile getirilmesinde her an bir hareketliliğin olduğu okullardaki iş yüküyle muhakkiklik çalışmalarının birlikte yürütülmesinin etkili olduğu düşünölmektedir. Bu bulgu Özmen ve şahin’in (2010) araştırmasında elde ettiği sonuçla örtüşmektedir. Özmen ve şahin’in araştırmasında, soruştırmaya hazırlık aşamasında karşılaşılan sorunlarda katılımcılar iş yükünün fazlalığından dolayı zaman darlığı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çelebi, Övür ve Eravcı’nın (2016) araştırmasında da, katılımcıların dosyaların çokluğundan dolayı yaşanan zaman sorunu bulgusuyla, araştırmamızda elde ettiğimiz bulgular örtüşmektedir.

Muhakkiklerin hazırlık ve planlama sorunlarıyla ilgili görüşlerinden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Muhakkiklik içinde asıl mesele zaman problemi. Hem kendi işimizi yapıyoruz. Hem de bir ay içerisinde dosyaların tasnifi düzeni araştırması biraz zaman alıyor.”

“Bu soruştırmalarda belirli bir takvim ayarlayıp da bir araya gelemediğimiz zamanlar oluyor. İşte bir gün benim toplantım işim çıkıyor bir gün başka arkadaşın toplantısı çıkıyor böyle dolayısıyla iki üç sefer aksaklıktan sonra bir araya gelebiliyoruz.”

Tablo 2: İnceleme-soruşturma yapılacak konu ile ilgili hazırlık ve planının uygulamaya geçirilmesi sürecinde karşılaşılan problemlerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Okul müdürlüğünün iş yükü ile muhakkiklik görevinin getirdiği ek yükün yarattığı zaman problemi	15
Soruşturmalarda iki muhakkik görevlendirilmesinden dolayı muhakkiklerin ortak zaman ayırıp dosyalarla ilgili tam bir hazırlık yapamamaları	6
Şikâyetçilerin şikâyetlerinden vazgeçmeleri ya da adres, telefon eksikliklerinden dolayı şikâyetçilere ulaşamama	6
İnceleme-soruşturma için verilen sürelerin kısalığı	4
Problem yok	4

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturmalarda ifade alma sürecinde karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri:

- Şikâyetçi ya da tanıgın çeşitli sebeplerle ifade vermek istememesi,
- Tanığın şikâyet edileni tanımasından dolayı aleyhinde konuşmak istememesi,
- Muhakkike karşı tavır takınılması,
- Muhakkiki taraflı görme ya da onu ciddiye almama’,
- Muhakkikin tanıdığı kişileri soruşturmak zorunda kalması. alt kategorileri de önemli oranda dile getirilmiştir. Diğer görüşler Tablo 3’te verilmiştir.

Bu sonuç Özmen ve Şahin’in (2010) araştırmasında elde ettiği bazı şahısların ifade vermek istemediği bulgusuyla örtüşmektedir. Çelebi, Övür ve Eravcı’nın (2016), Soruşturma Grubunda Görev Yapan İl Eğitim Denetmenlerinin Süreç İçinde Karşılaştıkları Sorunlar isimli araştırmasında da, ifade vermek istememenin ifade almada karşılaşılan sorunlar kategorisinde yer alan bir bulgu olduğu görülmüştür. Muhakkiklerin ifade alma sürecinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerinden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Kişileri ifadeye getirmek, ifade vermesini sağlamak sıkıntı oluyor ve özellikle görgü tanıkları veya şahit vs. soruşturmacıdan korkuyorlar sanki hapse girecekler veya yargıcın önüne çıkacaklar gibi.”

“Bizi sanki soruşturmayı biz açmışız gibi sürekli suçluyorlar. Öyle bir algı var insanlarda ya da bizim öğretmen arkadaşlarımızda. En son gittiğimiz bir vakada öğretmen arkadaşımız, savunmayı almaya çalıştığımız zaman bize fiziki olarak müdahalede bulundu.”

“İfade aldığımız kişiler olayı biraz kişiselleştirebiliyor ya da bize karşı tepkili davranabiliyorlar. Daha öncesinde bir tanışıklık var ise okul müdürleri ile bundan başka çıkarımlarda bulunabiliyorlar. Size karşı bir ön yargısı var ise zorluk yaşıyoruz. Karşı taraf siz okul müdürünün arkadaşısınız diyerek bize ön yargılı da olabiliyor.”

Tablo 3: İnceleme-soruşturmalarda ifade alma sürecinde karşılaşılan problemlerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Şikâyetçi ya da tanıgın çeşitli sebeplerle ifade vermek istememesi	13
Tanıgın şikâyet edileni tanımasından dolayı aleyhinde konuşmak istememesi	6
Muhakkike karşı tavır takınılması	6
Muhakkiki taraflı görme ya da onu ciddiye almama	6
Muhakkikin tanıdığı kişileri soruşturmak zorunda kalması	4
Öğrencinin ifadesini almada yaşanan sıkıntılar	3

İfade verenlerin Olur'un dışına çıkması	3
Zaman problemi	2
Problem yok	1

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma sürecinde bilgi, belge ve delillere ulaşma aşamasında karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri (sekiz sorun):

- Genel olarak ciddi bir problem yaşanmıyor,
- Devlet okullarında problem yok,
- Özel kurumlardan bilgi ve belge temininde zorlanma,
- Kamera kayıtlarına ulaşamama,
- Sözlü ifade edilenlerin belgelendirilememesi,
- Bilgi/belge saklama-delil karartma,
- Belge düzenlememe ya da arşivleme sorunu,
- Belgelerin gerçekliği ya da delil niteliği taşıyıp taşımadığını tespitinde zorlanma,
- Tanıkların tayin olma durumu,
- Belgelerin geç verilmesi alt kategorileri izlemektedir.

Soruşturma sürecinde bilgi, belge ve delillere ulaşma aşamasında karşılaşılan problemler kategorisinde muhakkiklerin sekizinin genel olarak ciddi bir problem yaşanmadığını belirttiği görülmüştür. Bu bulgu Çelebi, Övür ve Eravcı'nın (2016) delillerin toplanması aşamasında karşılaşılan sorunlarda en yüksek frekansa sahip cevabın 'sorun yok' olduğu bulgusuyla örtüşmektedir.

Devlet okullarında, hazırlanması ve saklanması gereken belgelerin ilgili mevzuatlarda açıkça yazılmış olması ve yapılan denetimlerde evrakın istenmesi ve yine bu okulların idareci ve öğretmenlerinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olup yasal sorumlu olmalarından dolayı, devlet okullarında istenen belgelerin temin edilebilmesi sonucunu; özel kurum idarecilerinin ve diğer çalışanlarının devlet memuru olmamaları ve kurumların da devlet kurumları ciddiyetinde olmaması sebebiyle özel kurumlardan belge temininde güçlük getirdiği düşünülmektedir. Devlet kurumları dışındaki kurumlardan belge temininde yaşanan güçlük bulgusu Özmen ve Şahin'in (2010) araştırmasında ulaşılan, 'başka kurumlara ait belgelere ulaşmakta karşılaşılan zorluklar' bulgusuyla da örtüşmektedir.

Muhakkiklerin belge temininde güçlük yaşadıklarını ifade eden görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Bakırköy Marmara Forum'da bir öğretmene iftira atılıyor. Orada tam yirmi bir tane kamera olduğunu tespit ettik. Yetkililerden kamera görüntüsü istedik vermediler. Tüm resmi yolları denedik, en sonunda görüntüler silinmiş dediler yine vermediler.”

“Özel kurumlarda sonradan evrak düzenleme, evrakta değişiklik yapma, olmayan şeyi olmuş gibi gösterme olabiliyor. Delil karartma gibi şeylerle de karşılaşabiliyoruz.”

Tablo 4: Soruşturma sürecinde bilgi, belge ve delillere ulaşma aşamasında karşılaşılan problemlerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Genel olarak ciddi bir problem yaşanmıyor	8
Devlet okullarında problem yok	7
Özel kurumlardan bilgi ve belge temininde zorlanma	5
Kamera kayıtlarına ulaşamama	4
Sözlü ifade edilenlerin belgelendirilememesi	4
Bilgi/belge saklama- delil karartma	3
Belge düzenlememe ya da arşivleme sorunu	3

Belgelerin gerçekliği ya da delil niteliği taşıyıp taşımadığını tespit zorlanma	2
Tanıkların tayin olma durumu	2
Belgelerin geç verilmesi	2

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma yaptıkları konuların karşılığını mevzuatta bulabilme durumları, aksi durumlarda neler yaptıkları ve bu hususta önerilerinin neler olduğuna ilişkin görüşleri:

- Aradığımızın karşılığını bulamıyoruz, mevzuat açık net değil, açıklayıcı olmalı (on üç görüş),
- Olayı yorumlayıp en yakın maddeye uydurma (on iki görüş),
- Meslek kanunu çıkarılmalı,
- Mevzuat fihristi oluşturulmalı alt kategorileri de önemli görülen öneriler olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo 5).

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun çok genel olması ve bazı eylemlerin uyarma, kınama, maaş kesimi gibi birden fazla cezai yaptırıma uyması gibi hususların muhakkiklere yorumlamalarda sıkıntı oluşturduğu düşünülmektedir. Bu durumla ilgili muhakkikler özellikle doğrudan öğretmenleri ilgilendiren bir meslek kanunun çıkarılması gerektiğini düşünmektedirler.

Bu bulgular Ayvaz'ın (2017) araştırmasında katılımcıların muhakkiklik yaparken sübut bulan disiplin suçunun karşılığını, 657 Sayılı DMK'da bulamadıkları bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca Beyhan'ın (2008) araştırmasında elde ettiği inceleme-soruşturmalarla eylem ve eylemin mevzuattaki karşılığı arasında ilişki kurmakta güçlük yaşandığı ve sübuta eren fiillerin karşılığının yasalarda cezayı öngören maddelerde yer almadığı bulguları da benzer niteliktedir. Yine mevzuatta net olmayan ifadelerin olması, işlenen suçla, yürürlükteki kanunların disiplin hükümlerinin uyuşmaması bulgularını Çelebi, Övür, Eravcı (2016) araştırması desteklemektedir. Muhakkiklerin bu konudaki görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Yürüttüğümüz bir soruşturmada bana göre bu konu 657'nin hiçbir yerine girmiyor. Ama orada bir olay var sübuta ermiş. Öğretmen de kabul ediyor evet bunu yaptım diyor. Biz tuttuk maddelere baktık baktık en yakın maddeye uydurup verdik. Öğretmen cezaya razı zaten. Ama bu ilden dört kere geri geldi. Her seferinde ayrı bir madde koyduk olmadı. En son dedik ki siz hangi maddeyi istiyorsanız oraya koyalım. Ve onlar söyledi biz o maddeyi koyduk ama bana göre o maddeye uymuyordu.”

“Özellikle bu muhakkiklik uzmanlık isteyen bir alan. Yorumlama çok önemli. Uyarı cezası mı kınama cezası mı vereceksiniz ikisinin arasında bazen bocalayabiliyor ya da cezanın tam karşılığını metinde bulamayabiliyorsunuz bu anlamda bazı sıkıntılar yaşanabiliyor.”

“Bizim eğitim öğretim sınıfında bulunan insanlara yönelik ya da milli eğitim bakanlığında özel bir mevzuat düzenlemesi yapılırsa konuyla alakalı muhakkikler bu durumda çok zorlanmayacaklar ya da adil bir soruşturma neticesi alınmış olacak.”

Tablo 5: İnceleme-soruşturma yapılan konuların karşılığını mevzuatta bulabilme, aksi durumlarda nelerin yapıldığı ve bu hususta önerilerinin neler olduğuna ilişkin alt kategoriler ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Aradığımızın karşılığını bulamıyoruz mevzuat açık net değil, açıklayıcı olmalı	13
Olayı yorumlayıp en yakın maddeye uydurma	12
Meslek kanunu çıkarılmalı	6

Çok fazla kanun var, yorumlamak uzmanlık istiyor	4
Arananlar bulunabiliyor	3
Mevzuat fihristi oluşturulmalı	1

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturmanın tamamlanması ve rapor sürecinde karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri:

Soruşturmanın tamamlanması ve rapor sürecinde karşılaşılan problemlerin sorulduğu görüşmelerde muhakkiklerden on beş tanesi

- Rapor yazma süresi yetmiyor, zaman problemi oluyor (on beş görüş),
- Tahlil ve münakaşa bölümü yazarken kurguyu oluşturmak ve hukuki dili kullanmak zor oluyor,
- Rapor formatının farklılık göstermesi ve inceleyen kişilerin bakışına göre dosyaların geri dönmesi,
- Şekle fazla takılma,
- Teklif getirilirken mevzuatla fiili örtüştürmek zor oluyor,
- Karar sürecinde vicdani muhasebe yapma, muhakkikin kendi objektifliğini sorgulaması alt kategorileri izlemektedir.

Bu görüşler incelendiğinde muhakkiklerin son ifadeler alındıktan sonra raporun yirmi günlük sürede bitirilmesi zorunluluğu olduğunu dile getirdikleri görülmüştür. Muhakkikler mesai saatleri içerisinde çeşitli yoğunluklardan inceleme-soruşturma işlerine zaman ayıramadıklarını, dolayısıyla kendi özel zamanlarını ayırarak hafta sonları okula gelip dosyalarla ilgilendiklerini söylemektedirler.

Bu bulgu başka bir araştırmada elde edilen evrakların çokluğu ve incelemesinin zaman aldığı bulgusuyla da örtüşmektedir (Özmen ve Şahin 2010). Çelebi, Övür, Eravcı (2016)'nın çalışmasındaki, 'soruşturma görevinin çok fazla ve uzun zaman alması' bulgusu da bu araştırmada ulaşılan sonuçları desteklemektedir. 'Tahlil ve Münakaşa bölümü yazarken kurguyu oluşturmak ve hukuki dili kullanmak zor oluyor' şeklinde dile getirilen sorun da muhakkiklerin sıklıkla üzerinde durdukları bir problem olarak öne çıkmaktadır. Muhakkiklerin bu konudaki görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Zamanında yetiştireceğiz diye uğraşırken hatalara sebebiyet verebiliyoruz. Kesinlikle süre sürede zaten yeterli olmuyor."

"Sorunu yaşadığımız bir sıkıntı da raporun dili ve üslubuyla ilgili. Biz okul müdürüyüz, hukukçu değiliz. Raporları yazarken hukuksal dili çok iyi kullanamadığımızı düşünüyorum."

"Bazen raporların sonuç kısmında duygusallık yaşıyorum açıkçası, ben profesyonel soruşturmacı değilim. Sürekli bir arada olduğumuz insanların soruşturmasını yaparken karar sürecinde objektiflikten çıkıyor muyuz objektif olabiliyor muyuz o biraz sıkıntılı oluyor."

Tablo 6: Soruşturmanın tamamlanması ve rapor sürecinde karşılaşılan problemlerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Rapor yazma süresi yetmiyor, zaman problemi oluyor	15
Tahlil ve Münakaşa bölümü yazarken kurguyu oluşturmak ve hukuki dili kullanmak zor oluyor.	10
Rapor formatının farklılık göstermesi ve inceleyen kişilerin bakışına göre	6

dosyaların geri dönmesi. Şekle fazla takılma	
Teklif getirilirken mevzuatla fiili örtüştürmek zor oluyor	5
Karar sürecinde vicdani muhasebe yapma, muhakkikin kendi objektifliğini sorgulaması	3

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma görevinin okul müdürlerine verilmesi konusundaki düşünceleri:

- Okul müdürlerine inceleme-soruşturma görevi verilmemeli (yirmi bir görüş),
- Okul müdürlerine inceleme-soruşturma görevi verilmeli (dört görüş).

Bu görüşler incelendiğinde muhakkiklerin bu görevin okul müdürlerine verilmeme gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir:

- İnceleme-soruşturmaların ilave iş yükü oluşturması,
- Okul müdürlerinin kendi meslektaşlarını soruşturmalarının kendilerine etik gelmemesi,
- İnceleme-soruşturma sürecinin maddi manevi emek harcamayı gerektirmesi ve ücret ödenmemesi,
- Bu iş için müfettiş görevlendirilmesinin veya milli eğitim müdürlüklerinde ayrı bir birim oluşturulmasının daha uygun olacağı,
- İnceleme-soruşturma görevinin isteğe bağlı değil de mecburi olarak verilmesi.

Okul müdürlerine muhakkiklik görevi verilmemesi gerektiğini ifade eden görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Okul müdürlüğü zor bir görev. Üstüne soruşturma işi bizi hem maddi hem manevi olarak çok zorluyor. Çok yönlü, emek ve zaman isteyen bir çalışma.”

“Okul müdürünün okul müdürünü soruşturması büyük problem. Yani aynı toplantılara girdiğin, her yerde karşılaştığın arkadaşına ola ki ceza teklif etmek zorunda kalıyorsun, bu kez kırgınlıklara yol açıyor. Şu an benimle konuşmayan bir iki kişi var mesela.”

“Mesela ben akşamları geceleri birçok defa bu inceleme-soruşturma dosyalarına mesai harcadım, zaman ayırdım. Ve bunun karşılığı olarak da ne ek ders ücreti ne de yolluk gibi bir ödenek tahsis edilmedi. Bunun da çok adil ve adaletli olduğunu sanmıyorum. Bu da yaptığımız bu işi sevimsiz kılan taraflardan biri diyebilirim.”

Muhakkiklerden **altısı ise bu görevin okul müdürlerine verilmesinin** uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılar, okul müdürlerinin okul ortamında bulunmalarından dolayı olayları daha objektif değerlendireceği ve yine muhakkiklik görevinin mesleki gelişimi desteklediğini, okul müdürlerine kendilerini yenileme fırsatı sağladığını, tecrübe kazandırdığını ifade etmişlerdir. Öğrenmenin dolaylı yoldan da gerçekleşebildiği düşünülürken muhakkiklik sürecinde okul müdürlerinin bizzat yaşamasalar dahi yürüttükleri dosyalardan olumlu ve olumsuz birçok şey öğrendikleri de önemli bir gerçektir. Bu durumu gerekçelendiren görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Ben okul müdürlerine verilmesi konusuna karşı değilim. Okul müdürleri bütün gün okul içerisinde. Öğrenciyi, veliyi ve öğretmeni en yakından tanıyan insanlar olarak sorunların okul müdürleri tarafından daha objektif değerlendirileceğini düşünüyorum.”

Akademisyenlerin İnceleme Soruşturma Görev Zorluklarına İlişkin Görüşleri adlı araştırmada (Akan, 2016), öğretim üyelerinin birçoğunun soruşturma görevinin akademisyenlik görevi ile uyuşmadığını düşündüğü ve görev sürecinde gerilim yaşadıklarını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Okul müdürlerinin en önemli görevi eğitim liderliğidir (Bursalıoğlu, 2002). Bu durum

kabul edildiğinde ciddi bir iş yükü oluşturan muhakkiklik görevinin okul müdürlerinin asli işlerini sekteye uğratacağı da kabul edilmelidir. Ayvaz'ın (2017) araştırmasında elde ettiği, okul müdürlerinin insan kaynakları, öğretim programları, bina yönetimi gibi alanlarda sorumlu oldukları, idari hukuk ile ilgili işlerden sorumlu olmalarının uygun olmadığı bulgusu da benzer özelliktedir.

Tablo 7: İnceleme-soruşturma görevinin okul müdürlerine verilmesi konusundaki düşüncelerin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	f
Okul müdürlerine inceleme-soruşturma görevi verilmemeli	21
İnceleme-soruşturma ilave iş yükü oluşturuyor	13
Meslektaşlarını soruşturmak problem oluyor	11
İnceleme-soruşturma yapan muhakkiklere ücret ödenmeli	9
Müfettiş sayısı artırılmalı veya milli eğitim müdürlüklerinde ayrı bir birim oluşturulmalı	9
İnceleme-soruşturma görevi mecburen veriliyor	5
Okul müdürlerinin inceleme-soruşturma yapmaları daha gerçekçi sonuçlar veriyor	4
Kendi gelişimimiz için yararlı	2

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma yapma konusunda eğitim alma ve kendini yeterli görme durumları ile ihtiyaç halinde kim ya da neden yardım aldıkları hususuna ilişkin görüşleri:

- Eğitim alan (yirmi üç müdür),
- Eğitim almayan (bir müdür),
- Kendini yeterli gören (üç müdür),
- Kısmen yeterli gören (üç müdür),
- Kendini yeterli görmeyen (on altı müdür).

Okul müdürleri ihtiyaç hallerinde kim ya da nelerden yardım alıyorsunuz sorusuna:

- Müfettişlerden,
- Bu konuda tecrübeli olan okul müdürlerinden,
- Şube müdürlerinden,
- İnternet ya da mevzuattan vb. şekilde cevap vermişlerdir.

Muhakkiklik yapan okul müdürlerinin çoğu eğitim almış olsa da bu eğitimlerin faydalı olup olmadığıyla ilgili birbirinin tersine muhakkik görüşleri de ortaya çıkmaktadır. Muhakkiklerden birinin, “Beş günlük bir eğitime eğitim deniliyorsa aldım” şeklindeki ifadesi de aslında eğitim alma durumunun yüksek bir oranda olmasına rağmen eğitim alanlardan yarıdan fazlasının kendini yeterli görmemesi, üç kişinin de kısmen yeterli görmesi durumunu açıklayıcı nitelik taşımaktadır.

Muhakkiklerin ihtiyaç duyduklarında kimden ya da neden yardım aldıkları noktasında, “Müfettişlerden yardım alıyorum” cevabının en yüksek frekansa (16) sahip cevap olduğu görülmüştür. Ayvaz (2017)'ın araştırmasındaki okul müdürlerinin muhakkiklik görevini yerine getirirken müfettişlerden yardım aldıkları bulgusu ve Akan (2016)'ın araştırmasındaki öğretim üyelerinin zaman zaman müfettişlerden yardım aldıkları bulgusu çalışmamızda ortaya çıkan bulgular desteklemektedir.

Tablo 8: Muhakkiklerin inceleme-soruşturma yapma konusunda eğitim alma ve kendini yeterli görme durumları ile ihtiyaç halinde kim ya da neden yardım aldıkları hususlarının alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	<i>f</i>
Eğitim aldım	23
Eğitim almadım	1
Kendimi yeterli görüyorum	3
Kendimi kısmen yeterli görüyorum	3
Kendimi yeterli görmüyorum	16
Müfettişlerden yardım alıyorum	16
Tecrübeli okul müdürlerinden yardım alıyorum	10
Şube müdürlerinden yardım alıyorum	3
İnternet veya mevzuat vb. yardım alıyorum	3

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin inceleme-soruşturma sürecinin daha iyi yürütülmesi için genel olarak çözüm önerileri:

- Muhakkiklere ödenek verilmesi (beş görüş),
- Her dosyanın okul müdürlerine verilmemesi,
- Yeni muhakkiklerin yetiştirilmesi,
- Raporların standart taslaklarının olması,
- Her şikâyetin soruşturmaya dönüştürülmemesi,
- Muhakkiklik yapan okul müdürlerine farklı muafiyetler sunulması,
- Cezalandırıcı tavır yerine rehberlikçi yaklaşımın esas alınması,
- Uzlaştırma mekanizması kurulması alt kategorileri izlemektedir.

Muhakkiklere ödenek verilmesi ve her dosyanın okul müdürlerine verilmemesi bulguları Ayvaz'ın (2017) araştırmasında elde ettiği muhakkiklik görevi için ek ders ücreti ödenmesi gerekliliği ve uzmanlık gerektiren bir iş olması sebebiyle müfettişlerin yürütmesi gerektiği ile benzer niteliktedir.

Tablo 9: İnceleme-soruşturma sürecinin daha iyi yürütülmesi için genel olarak çözüm önerilerinin alt kategorileri ve frekansları

Alt Kategoriler	<i>f</i>
Muhakkiklere ödenek verilmesi	5
Her dosyanın okul müdürlerine verilmemesi	4
Yeni muhakkiklerin yetiştirilmesi	4
Raporların standart taslaklarının olması	3
Her şikâyetin soruşturmaya dönüştürülmemesi	3
Muhakkiklik yapan okul müdürlerine farklı muafiyetler sunulması	2
Cezalandırıcı tavır yerine rehberlikçi yaklaşımın esas alınması	1
Uzlaştırma mekanizması kurulması	1

SONUÇ

Muhakkik olarak görevlendirilen okul müdürlerinin muhakkiklik sürecinde karşılaştıkları problemleri belirleme amaçlı gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgulara dayalı sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

İnceleme-soruşturma için Olur alınırken şikâyet metninde yer alan hususlar tam olarak Olur'a aktarılmayıp özet şeklinde yazılmakta, Olur'larda dil ve ifade yanlışlıkları ile bilgi yanlışlıkları olmakta, bunun sonucu olarak da Olur metnine göre çalışma yapılırken tekrar Olur alma ihtiyacı hissedilmekte ve

bu durum emek ve zaman kaybına sebep olmaktadır. Bu ve benzer durumlar iş yüklerinin zaten fazla olduğunu düşünen okul müdürlerinin muhakkiklik görevlerinin ek bir yük oluşturduğunu düşünmelerine sebep olmakta, bunun sonucunda da hem okul işlerinde hem de inceleme-soruşturma çalışmalarında istenilen verim alınamamaktadır. İnceleme-soruşturma süreçlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Şikâyetçilerin şikâyetlerinden vazgeçmeleri, adres ve telefon eksikliklerinden dolayı şikâyetçilere ulaşılamaması, tanıkların şikâyet edilenle olan tanışıklığı ve onun aleyhinde konuşmak istememesi sebebiyle bildiklerini söylemekten kaçınması, hakkında soruşturma yapılan kişilerin muhakkikleri tarafı görerek zaman zaman onlara fiiliyata varan tepkiler göstermeleri, bu engellerin en dikkat çekici olanlarıdır.

Belgelere ulaşma konusunda genelde devlet kurumlarında sıkıntı yaşanmamakta iken özel kurumlarda belgenin hiç olmaması, olan belgelerin saklanması, değiştirilmesi, geç verilmesi ve yine kamera görüntülerinin verilmemesi problemleri ile karşılaşmaktadır. Okul müdürlerinin büyük çoğunluğu kurs seminer tarzında bir eğitim almış olmasına rağmen, bu alanda kendilerini yeterli görmemektedirler. Çok sayıda kanun, yönetmelik vb. ile mahkeme kararlarının olduğu, bunları takip ve tahlil etmenin bir uzmanlık gerektirdiği okul müdürleri tarafından dile getirilmektedir. Bu durum hukuki metinleri yorumlama konusunda uzman olmadıklarını söyleyen okul müdürlerinin soruşturmalarda karar verirken zorlanmalarına sebep olmaktadır. Okul müdürleri tanıdıkları, birlikte aynı ortamlarda buldukları ve çeşitli komisyonlarda birlikte görev yaptıkları meslektaşlarının soruşturmasını yaparken karar verme sürecinde vicdanen zorlanmakta, objektiflik kaygısı yaşamaktadırlar.

Okul müdürlerinin büyük çoğunluğu, bu konuda uzman olmamaları, çok fazla zaman harcamaları, beraber çalıştıkları meslektaşlarını soruşturmak zorunda kalmalarının kendilerini psikolojik olarak yıpratmış gibi gerekçelerle muhakkiklik görevinin okul müdürlerine verilmesini uygun bulmamakta; bununla beraber sayıları az da olsa bazı okul müdürleri de okul müdürlerinin doğrudan eğitim ortamının içinde bulunmasından dolayı müfettişlere göre daha objektif karar verebileceği ve yine muhakkiklik vazifesinin kendilerine tecrübe kazandıracığı gibi gerekçelerle kendilerine bu görevin verilmesini uygun bulmaktadırlar. Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle inceleme-soruşturma iş ve işlemlerinin daha sağlıklı yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla inceleme-soruşturma emri veren makamlar ve işin uygulayıcısı okul müdürleri için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Olur'ların hazırlanması sürecinde görevli personelin seçiminde mezuniyet durumu gözetilmeli, mevcut personelin dil ve anlatım bilgisinin yeterlilik düzeyinin artırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- İnceleme-soruşturma dosyalarının bitirilmesi için makul süreler verilmeli, mevcut dosyalar bitirilmeden aynı kişilere yeni dosya verilmemelidir.
- İnceleme-soruşturma görevi verilen okul müdürlerine ilçe içerisinde gerçekleştirilecek diğer kurul, komisyon, tören gibi işlerde görev verilmemesine özen gösterilmelidir.
- İnceleme-soruşturma sürecinde bilgi belgeye ulaşmada güçlük çıkaranlar için yasal yaptırımlar oluşturulmalı ve uymayanlara uygulanmalıdır.
- Mevzuatın sürekli güncel tutulduğu, olası inceleme ve soruşturma konularında mevzuat fihristinin oluşturulduğu, muhakkiklere her konuda rehber olabilecek ve gerektiğinde mail yoluyla destek alabilecek bir web sitesi hazırlanmalıdır.
- Hizmet içi eğitimlerin niteliği artırılmalı, eğitimlerin vaka incelemesi, örnek dosya hazırlama vb. atölye çalışmaları tarzında yapılması sağlanmalıdır.
- İnceleme-soruşturma görevi verilen okul müdürlerine bu görev için ödenek, ek ders vb. maddi bir kaynak tahsis edilmelidir.
- İnceleme-soruşturma görevi verilen okul müdürlerine dosya sürecinde görevli izinli sayılabilecekleri günler ayrılmalı ve bu günlerde yerlerine okuldan birisinin vekâlet etmesi sağlanarak okul müdürlerinin inceleme-soruşturma çalışmasından dolayı okulda bulunamadıkları zamanlarda gelişen durumlardan sorumlu olmaları engellenmeli, böylece okul müdürleri psikolojik olarak rahatlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akan, D. *Akademisyenlerin İnceleme Soruşturma Görev Zorluklarına İlişkin Görüşleri*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(33): 212-226, 2016.

Arıca, M.N. *Memur Suçları ve Soruşturma*. İlsan Matbaası, Ankara, 2000.

Arlı, M. ve Nazik, H. *Bilimsel Araştırmaya Giriş*, 3. baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 5, 2004.

Ayvaz, M. *Okul Müdürlerinin Muhakkiklik Görevine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.

Başköy, S. *Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması*. Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara, 2000.

Beyhan, A. *İlköğretim Müfettişlerinin Disiplin Soruşturması Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.

Bursalıoğlu, Z. *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Pegem Yayınları, Ankara, 2002.

Çelebi, N., Övür, M., Eravcı, F. *Soruşturma Grubunda Görev Yapan İl Eğitim Denetmenlerinin Süreç İçinde Karşılaştıkları Sorunlar*, MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1): 30, 2017.

Develioğlu, F. *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi, 17. baskı, s. 666, Ankara, 2000.

Devlet Memurları Kanunu. Kanun No:657, Resmî Gazete 23/07/1965 Sayı:12056, 1965.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657.pdf> adresinden 24/09/2018 tarihinde indirilmiştir.

Ercan, İ. (2008). *Hâkim ve savcılarının disiplin sorumluluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Karagöz, İ. *İnceleme ve Soruşturma Rehberi*, DİB Yayınları, Ankara, 2016.

Karaman, Y. *Eğitim İşgörenlerinin Disiplin Sorunu*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 27(2): 859-874, 1997..

MEB. *Disiplin Amirleri ve Muhakkikler İçin Soruşturma Rehberi*. Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.

MEB. *Disiplin Amirleri ve Muhakkikler İçin Soruşturma Rehberi*. Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2008.

MEB. *İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi*. Teftiş Kurulu Başkanlığı Yay.
MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Ankara, 2006.

Memurlar Ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. (1999), Resmî Gazete 04.12.1999, Kanun No: 4483, Sayı.23896, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4483.pdf>, adresinden 10/09/2018 tarihinde indirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü. Resmî Gazete, 19/02/1993, Sayı:21501, 1993.
<http://tokat.meb.gov.tr/www/dosya-dokumanlar/icerik/11> adresinden 10/08/2018 tarihinde indirilmiştir.
Millî Eğitim Temel Kanunu. Kanun No:1739 Resmî Gazete 24/06/1973 Sayı:14574, 1973.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden 25/09/2018 tarihinde indirilmiştir.

Özmen, F. ve Şahin, Ş. İlköğretim Müfettişlerinin Soruşturma Görevini Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlar. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 1: 92-109, 2010.

Sami, Ş. Kamus-ı Türkî. Alfa Yayınları 1. baskı, s. 1303, 1998.

Sönmez, N. (2002). Disiplin Hukuku. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

Taymaz, H. (2002). Teftiş Kavramlar, İlkeler, Yöntemler. Pegem-A Yayıncılık, Ankara, 2002.

TDK, Türkçe Sözlük. Ankara, s. 1414, 2005.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Resmî Gazete, 9/11/1982, Sayı:17863(Mükerrer), 1982.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> adresinden 10/08/208 tarihinde indirilmiştir.

Ünal, A. Eğitim Kurumlarında Adli ve İdari Soruşturma. Yargı Yayınevi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006.